

BÜTÇE PROSEDÜRÜNÜN, BÜTÇE BÜYÜKLÜĞÜ VE BÜTÇE AÇIKLARINA ETKİLERİ

Yard.Doç.Dr.Tayfun MOĞOL
Anadolu Üniversitesi
İİBF Maliye Bölümü

ABSTRACT

Economic analysis does not examine determinants of fiscal performance. It takes fiscal policy as exogeneously determined by political process. One part of economic analysis tries to explain fast growth of public expenditures in economy. Another part of analysis attempts to identify effects of fiscal policy variables on macroeconomic aggregates, like economic growth, unemployment. Besides those economic analysis, different path of research has been conducted for last 20 years. This path links the fiscal performance to political factors. These examine, such as, whether political instabilities causes more debt stock or multi party coalitions are able to reduce budget deficits.

New political economy literature has explored the role of institutional arrangements of the budget process, voting arrangements, commitment mechanism for fiscal performance.

Budgeting procedures in any countries have three stages. In first stage, government prepares a budget draft to be presented to parliament. Conflicts of interests among ministers must be resolved in drafting process. On the second stage, the budget is submitted to parliament, which can amend, pass and reject it. This stage can be thought as the place of bargaining between government which is unified in the budget draft and different parties represented in the parliament. Third stage is execution of budget by the government.

This study examines how procedures in these three stages might effect budget expenditures and/or budget deficits.

ÖZET

Ekonomik analiz mali performansın belirleyicileri hakkında pek fazla araştırma yapmamıştır. Mali politikanın, politik prosedür tarafından dışsal olarak belirlendiğini kabul eder. Ekonomik analizlerin bir yönü kamu harcamalarının ekonomideki aşırı büyümesini araştırmaktadır. Diğer bir araştırma yönü, mali değişkenlerin makro ekonomik büyüklükler üzerindeki etkilerini inceleme konusu yapmaktadır. Bu ekonomik analizlerin yanında farklı yönde incelemeler de yapılmaktadır. Bu incelemeler mali performansı politik özelliklere bağlamaktadırlar. Politik istikrarsızların daha fazla borç stokuna neden olduğu veya çok partili koalisyon hükümetlerinin bütçe açıklarını kapatmada daha başarısız oldukları üzerine yoğunlaşmaktadırlar.

Yeni politik ekonomi literatürü, bütçe prosedürünü ilgilendiren düzenlemelerin, oylama düzenlemelerinin, mali performansa yönelik mekanizmaların rolü üzerinde durmaktadır.

Her demokratik ülkedeki bütçe prosedürü üç ana aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama, parlamentoya sunulmak üzere bütçe teklifinin hazırlanmasıdır. Bakanlar arasındaki tercih çatışmaları, bütçe hazırlık aşamasında çözümlenmektedir. İkinci aşama parlamentoda bütçe teklifinin değiştirilmesi, onaylanması veya ret edilmesi aşamasıdır. Bu aşama, bütçe üzerinde fikir birliğine varmış hükümet ile parlamentoda bulunan partiler arasında anlaşma ve pazarlık prosedürü olarak düşünülebilir. Üçüncü aşama ise

parlamentoca kabul edilen bütçenin gerektiğinde değiştirilerek hükümet tarafından uygulanmasıdır.

Bu çalışma, söz konusu aşamalardaki prosedürlerin bütçe büyüklüklerini ve/veya bütçe açıklarını nasıl etkileyebileceğini araştırmaktadır.

GİRİŞ

Geleneksel ekonomik analiz mali performansın belirleyicileri hakkında pek fazla bir şey söylememektedir. Mali politikanın, politik prosedür tarafından dışsal olarak belirlendiğini kabul eder. Literatürün bir yönü kamu harcamalarının ekonomiye göre fazla büyümesini araştırmaktadır (Wagner kanunu gibi). Diğer bir araştırma yönü mali değişkenlerin makro ekonomik büyüklükler üzerindeki etkilerini inceleme konusu yapmaktadır (örneğin açıkların büyüme ve işsizlik üzerine etkileri). Bazı yazarlar farklı yönde inceleme yapmaktadırlar. Bunlar mali performansı politik özelliklere bağlamaktadırlar. Örneğin istikrarsız hükümetlerin daha fazla borç stokuna sahip olduğu, veya çok partili koalisyon hükümetlerinin bütçe açıklarını kapatmada daha başarısız oldukları üzerine yoğunlaşmaktadırlar.

Yeni politik ekonomi literatürü, bütçe prosedürünü ilgilendiren düzenlemelerin, oylama düzenlemelerinin, mali performansa yönelik mekanizmaların rolü üzerinde durmaktadır. Bu literatür ağırlıklı olarak ABD'nin özelliklerini yansıtmamasına rağmen, bazı genel sonuçlar çıkarılabilir. En önemli sonuç, bütçe prosedüründeki bireysel katılımcıların oynadıkları roller, kararların boyutu ve sırası gibi kurumsal yapının bütçe prosedürünün mali sonuçlar üzerinde önemli etkiler yaratmakta olduğudur.

Wildavsky'ye göre bütçe prosedürü, politik çıkar gruplarının çatışan amaçlar için pazarlık ettikleri, yan ödemeler yaptıkları, kendi amaçlarını gerçekleştirmek için başkalarını ikna etmeye çalıştıkları bir mekanizma olarak tanımlanmaktadır ¹. Bu anlamda bütçe prosedürü politik çatışma çözen bir araçtır.

¹ Wildavsky, Aaron, Politics of Budget Process, Second Edition, Little, Brown and Company, Boston, Toronto, 1974, s.2

Her demokratik ülkedeki bütçe prosedürü üç ana aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama, parlamentoya sunulmak üzere bütçe teklifinin hazırlanmasıdır. Bakanlar arasındaki tercih çatışmaları, bütçe hazırlık aşamasında çözümlenmektedir. İkinci aşama parlamentoda bütçe teklifinin değiştirilmesi, onaylanması veya ret edilmesi aşamasıdır. Bu aşama, bütçe üzerinde fikir birliğine varmış hükümet ile parlamentoda bulunan partiler arasında anlaşma ve pazarlık prosedürü olarak düşünülebilir. Üçüncü aşama ise parlamentoca kabul edilen bütçenin gerektiğinde değiştirilerek hükümet tarafından uygulanmasıdır.

Aşağıdaki incelemelerde vergilerin belirli amaçlar için ayrılmadığı, dolayısıyla, ortak bir havuzda toplandığı varsayımı yapılacaktır. Ayrıca, harcamacı bakanların kendi kaynaklarını arttırmakla ilgilendiği, diğer bakanlıkların kaynakları hakkında farksız olduğu da varsayılacaktır. Harcamacı bakanların başarısı, bütçe büyüklükleri ile ölçülmektedir. Başbakan ve maliye bakanları, harcamacı bakanların tersine, kendi kaynakları için değil, toplum genelinin refah düzeyi için çalışmakta olduğu düşünülebilir. Vergi mükellefleri açısından açık finansmanın anlamı, şimdiki vergi yükünün geleceğe taşınmasıdır. Politikacılar şimdiki faydaları, gelecekteki faydalara tercih etmekte oldukları varsayılmaktadır.

BÜTÇE HAZIRLIK AŞAMASI

Bütçenin hazırlık aşamasında rol alan aktörler, harcamacı bakanlar, finansal kaynaklardan sorumlu hazine veya maliye bakanı ve oturum başkanı gibi görev yapan başbakandan oluşmaktadır.

Rol alan aktörlerin, karar alabilecekleri yetki alanlarını belirlenmesi mali sonuçlar açısından oldukça önemlidir². Örnek olarak bir komitenin tek veya birden çok kamu hizmeti üzerinde yetki sahibi olabilmesi, veya harcamacı bakanlıkların genellikle kendi alanları üzerinde yetkili olması gösterilebilir. Bu düzenlemeler gündem belirleyicinin hangi konular üzerinde karar verebileceğini

² Shepsle, Kenneth A., Institutional Arrangements and Equilibrium in Multi Dimensional Voting Models, American Journal of Political Science, Vol.23, 1979, ss26-59

belirlenmesi açısından önemlidir. Örneğin bir komite, bütçenin bir boyutu üzerinde yetkili ise, bütçe teklifi az veya çok kendi değişkenlerince belirlenir. Ancak, birden çok boyut üzerinde yetkili ise, tercih uygun faaliyetler arasındaki değişiklikleri yansıtacaktır.

Harcamacı bakanlar, doğal olarak kendi bakanlıklarının harcamalarını arttırma eğilimine sahiptirler, çünkü harcama düzeyinden elde edilen faydalar doğrudan kendileri için politik destek olacak, ancak harcama artışından kaynaklanan vergi veya borç artışları tüm topluma yayılacaktır Kamu ekonomisi literatüründe mali aldanma (Fiscal illusion) veya ortak mal sorunu (Common property resource problem) ³ olarak bilinmektedir. Harcamacı bakanlar arasındaki bütçe tartışmasında, ilk tercihler kendi bütçelerinin büyük, diğer harcamacı bakanlık bütçelerinin küçük bütçe alması yönündedir. Ancak, bütçe görüşmelerinde kendi bütçesini arttırmak isteyen harcamacı bakan, diğer bakanların desteğine ihtiyaç duyacağı için, her bakanlık diğerinin bütçe teklifine olumsuz oy verememektedir. Sonuçta daha büyük bütçe, daha büyük bütçe açıkları oluşmaktadır. Yani harcama eğilimleri mali disiplinin tersine işlemektedir.

Ekonomik istikrarsızlıktan politik zararı en fazla görenler başbakanlar veya maliye bakanları olduğu için, şimdiki veya gelecekteki vergileri azaltma yönündeki eğilimleri daha fazladır. Dolayısıyla, bunların mali disiplin yönünde davrandıkları söylenebilir.

Hükümet içindeki bütçe büyüklüğünü belirleyen tartışmaların sıralaması, bütçe prosedürünün önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Aşağıdan yukarıya yaklaşımında, tüm bakanlıkların bütçe tekliflerinin toplanması ile bütçe büyüklüğü belirlenmektedir. Alternatif olarak, kabine bütçe hazırlıklarının başında "genel bir kısıtlama" üzerinde anlaşılabilir, sonra bakanlıkların bütçe büyüklükleri belirlenebilir. Genel kısıtlama, toplam bütçe büyüklüğü, toplam harcama veya toplam gelir üzerine konulabilir veya altın kural olabilir ⁴. Bütçe açığı

³ Boadway, Robin W., David E. Wildasin, Public Sector Economics, Second Edition, Little, Brown and Company, Boston, Toronto, 1984, ss.127-134

⁴ Altın kural (golden rule) bütçe açığının toplam yatırım harcamalarını aşmamasını gerektiren kuraldır. Bkz. von Hagen, Jürgen. S.Budgeting Procedures and Fiscal Performance in the European Communities, Economic Papers, Number 96, October 1992, s.33

veya altın kural, harcama ve vergi kısıtlamalarına göre daha az zorlayıcıdır. Genel bir kısıtlama, bütçenin evrenselliği ve oy alışverişine karşı başbakan veya maliye bakanlarına daha fazla yetki vermektedir. Evrenselliğin anlamı, bütçelerin herkes için bir şeyler bulundurmasıdır. Oy alış veriş ise, herhangi bir bütçe teklifine olur vermek, kendi teklifi için bir oy kazanmak anlamına gelmekte, bunun sonucu ise harcama artışlarıdır.

Bütçe prosedürü farklı aktörlere, farklı görevler yüklemektedir. Örneğin, tipik Avrupa düzenlemesinde, yasama organına sunulmak üzere, hükümet bir teklif hazırlar. Bütçe teklifinin, tüm hükümet üyelerinin görüşmesi sonucu oluşturulması ya da bakanların maliye veya hazine bakanları ile ikili görüşmeleri ile oluşması biçiminde düzenlemeler olabilir. ABD'de ise bütçe teklifinin hazırlanması, parlamento ödenek tahsis komitelerine bırakılmıştır. Bu konunun önemi, bütçe prosedürünün değişik aşamalarında gündem belirleyiciyi (agenda setter) saptamasındadır. Bu nedenle, teklifler gündem belirleyicinin tercihlerini yansıtacaktır. Parlamentoda değişiklik önermeleri kısıtlanmış ise, bütçe teklifi gündem belirleyicinin tercihinine göre sonuçlanacaktır. Bu konu, aynı zamanda Alesina ve Perotti'nin ⁵ hiyerarşik ve collegial kurumları ile benzerlik göstermektedir. Hiyerarşik prosedür demokratik hakları belirli ölçüde sınırlayan, bütçe hazırlıklarında başbakana (maliye veya hazine bakanlarına) harcamacı bakanlara göre daha fazla yetki veren, parlamento görüşmelerinde değişiklik önermelerini kısıtlayan bir prosedür olarak tanımlanmıştır. Collegial prosedür ise, bütçe prosedürünün her aşamasında demokratik olan, harcamacı bakanların önceliklerinin bulunduğu, parlamentoda azınlık haklarının korunduğu bir prosedürdür. Hiyerarşik prosedürün, daha küçük bir bütçe açığı ile sonuçlanacağı beklenmektedir.

Son olarak uzun veya orta dönemli bütçe planları varsa, geçmiş ve gelecekteki bütçe büyüklükleri hazırlanan bütçe büyüklüğünü

⁵ Alesina, Albeto, Roberto Perotti, Budget Deficits and Budget Institutions, NBER Working Paper 5556, May 1996, ss. 12-16

etkileyecektir ⁶. Bütçe planı, bağlayıcı genel bir kısıtlama olacaktır. Örneğin üç veya beş yıllık bütçe açık veya harcama büyüklüklerinin hedeflenmesi, bütçe hazırlıklarında maliye/hazine bakanlarına, harcamacı bakanların tekliflerini azaltmada veya ret etmede bir üstünlük sağlayacaktır.

BÜTÇENİN PARLAMENTOLARDA ONAYLANMA AŞAMASI

Bütçe prosedürünün ikinci aşaması, parlamentoda bir diğer pazarlığın yaşandığı yer olacaktır. Belirli bir bölgeyi temsil eden parlamento üyeleri, harcamacı bakanlarla aynı hatta daha güçlü olarak aşırı harcama eğiliminde olacaklardır. Diğer yandan parlamento üyeleri parti disiplinleri ile kısıtlıdır.

Bütçe üzerinde parlamentonun rolü bütçeyi değiştirmek, kabul etmek veya ret etmektir. Hükümet ile, parlamento arasındaki ilişki, öncelikle izin verilen değişiklik önergelerin boyutu ile ilgilidir. En basiti, önergeler üzerinde herhangi bir kısıtlamanın olmaması durumudur. Bütçenin belirli bölümleri üzerinde değişiklik önergesi verilebileceği veya harcama artışı önergelerinin mutlaka finansmanını da içermesi gerektiği (pay as you go sistemi) ⁷ veya sadece bütçe büyüklüğünü, bütçe açığını arttırmayan önergelerin kabul edileceği hükme bağlanabilir ⁸. "Pay as you go" sistemini otomatik hale getirmeyi amaçlayan başka bir öneri yapılmıştır ⁹.

⁶ Ed, Campos, Sanjay Pradhan, Budgetary Institutions and Expenditure Outcomes, Policy research Working Paper 1646, The World Bank Policy research Department, Public Economics Division, September 1996, ss.4-5

⁷ Aaron, Henry J.,Harvey Galper, Joseph A. Peachman,George L. Perry, Alice M. Rivlin, Charles L. Schultze, Economic Choices 1987, The Brooking Institution, Washington D.C., 1986, s12-13

⁸ Huber, John D., Restrictive Legislative Procedures in France and the United States, American Political Science Review, Vol. 86,No.3, Sep 1992, ss.675-687

⁹ Birinci makalade, Groves, pay as you sistemini varolan ABD sistemi ile karşılaştırmakta, ikinci makalede ise bu sistemin otomatik olarak harcama kesintisi veya vergi artışı önermektedir. Bkz. Groves, Theodore, Two Essays on Voting Procedures and the Budget Deficit, Essay 1: A Theorem of Voting Rules and Budget

Bütçe tekliflerine karşı yasama organında verilebilecek önergeleri bir başka açıdan dörde ayrılabilir ¹⁰. Açık kuralda her çeşit önerge vermek serbesttir. Kapalı kuralda, değişiklik önergesi kabul edilir veya ret edilir ¹¹. Sınırlı kural, önergelerin belirli limitleri aşmamasını veya azaltılmamasını kurala bağlamaktadır. Son olarak ise germanness (ilişkin) kuralı önergeleri tartışılan konuya ilişkin olması halinde kabul etmektedir. Değişiklik kuralları, gündem belirleyicinin, yasama organı karşısındaki görelî gücünü belirlemektedir. Katı kuralda parlamentoların bütçe teklifinde değişiklik yapma olanakları azalmaktadır.

Bütçe görüşmelerinde parlamento ile hükümet arasındaki ilişkinin ikinci boyutu, teklif edilen bütçenin ret edilmesinin politik sonuçlarıyla ilgilidir. Bütçe teklifini ret etmenin stratejik etkileri iki yönlüdür Bir yandan, bütçenin ret edilmesinin hükümetin düşmesine neden olması halinde, hükümetin parlamentoda çoğunluk alabilecek bir bütçe teklifi getirmek istemesine neden olacaktır. Bu durum, hükümetin pozisyonunu zayıflatmaktadır. Diğer yandan parlamentoda hükümeti destekleyen parti üyeleri, alternatif hükümetin düşmesi ise bütçe tasarısını değiştirmekten çekineceklerdir. Bu durum ise hükümetin pozisyonunu güçlendirecektir.

Bir başka boyut, bütçe tasarısının kamu maliyesi ve hükümet amaçları hakkındaki verdiği bilgi düzeyi ile ilişkilidir. Bir başka deyişle, bütçelerin anlaşılır ve açık olması ile ilgilidir. Az bilgi düzeyi, hükümetin mali niyetleri hakkında karmaşık sinyaller üretecek, dolayısıyla parlamentonun bütçeyi denetleme görevi de daha güçleşecektir. Aynı zamanda bilgi düzeyi, parlamento dışında politik güçlerin (medya gibi) bütçeyi gözetim derecesini de etkileyecektir. Bütçelerin daha fazla saydam (şeffaf) olması, mali başarısızlıkların

Deficits, Essay 2: Solving the Budge Deficit Problem: A Voting Scheme Proposal, University of California, San Diego, Department of Economics, Discussion Paper 92-42R, August 1993, s.(2.5)

¹⁰ Shepsle, s.27

¹¹ Alesina, Perotti, s.7

politik maliyetlerini yükseltecektir. Dolayısıyla mali aldanmaya dayalı, mali disiplinsizlikte azalacaktır 12.

Parlamentodaki oylama prosedürleri konusunda, oylama sırası ve oylama alanı da oldukça önemlidir. Burada da hükümet teklifinin hazırlanmasındaki benzer olarak, oy alış verişi ve evrensellik konuları gündeme gelmektedir 13. Oylama prosedürleri türlü biçimlerde ortaya çıkabilir. İlk olarak parlamento, bütçeyi önce tartışır daha sonra bütçenin tümünü oylayabilir. İkinci olarak, bütçe program program (veya kalem kalem) tartışılır, değişiklik önerileri karar bağlanır ve daha sonra değişen şekli ile bütçenin tümü oya sunulabilir. Bu prosedür, aşağıdan yukarıya prosedür olarak adlandırılmaktadır 14. Başka bir alternatif ise, bütçe büyüklüğü önce oylanır ve karara varılır, daha sonraki bütçe görüşmelerinde, bütçe büyüklüğü değişmeden bütçenin hizmetler, kurluşlar arasındaki tahsisatı değişir. Buna ise, yukarıdan aşağıya prosedür denilmektedir 15. En son verilen alternatifin bütçe disiplinini sağlamada diğerlerine göre daha başarılı olabileceği söylenmektedir. Ancak bu prosedürün daha küçük bütçe ile sonuçlanmaması için de bazı nedenler bulunmaktadır. Örneğin bütçenin tümü üzerindeki oylamada, parlamenterler verdikleri oyun, izleyen oylamalardaki kısıtlayıcı etkisini fark edebilir ve buna bağlı olarak, başlangıçta bütçe büyüklüğünü artırma eğiliminde olabilirler 16.

12 von Hagen, Jürgen, Ian J. Harden, Budget Process and Commitment to Fiscal Discipline, *European Economic Review*, Vol.39, 1995, s.771-779

13 Alt, James, K.Alec Chrystal, Electoral Cycles, Budget Controls, and Public Expenditure, *Journal of Public Policy*, 1981, ss.37-59

14 Ferejhon and Krehbiel, The Budget Process and the Size of the Budget, *American Journal of Political Science*, Vol.31, 1987, s.315

15 age, s.315

16 Aşağıdan yukarıya veya yukarıdan aşağıya prosedürün beklendiği gibi farklı sonuçlar üretmediği bir ampirik çalışmada ileri sürülmüştür; bkz. Ehrhart, Karl-Martin, Roy Gardner, Jürgen von Hagen, Claudia Keser, Budget Process: Theory and Experimental Evidence, CIRANO Scientific Series, Montreal, October 1999

BÜTÇENİN UYGULANMA AŞAMASI

Bütçe prosedürünün üçüncü aşaması hükümet tarafından uygulanmasıdır. Bütçe uygulaması sırasında öngörülemeyen ekonomik olaylar dolayısıyla ek harcama veya vergi indirimleri gibi değişiklikler yapmak gerekebilir. Hazırlık aşamasında olduğu gibi, harcamacı bakanların bu tür harcama artış isteklerine olumlu yanıt verme ve ödeneğinden fazla harcama yapma yönünde eğilimleri, maliye veya hazine bakanlarına göre daha fazladır. Burada mali yıl içinde bütçe yasasının hükümet uygulamasını kısıtlama derecesi ve beklemeyen olaylar karşısında hükümetin esneklik derecesi önemlidir. Bütçe kanununun kısıtlayıcılık derecesini, hükümetin mali yıl içinde ek ödenek isteyebilme olanakları, maliye bakanlarının harcamacı bakanların ödeneklerine kısıtlama getirebilme olanakları, açık ödeneklerin (open-ended) ¹⁷ bütçelerdeki görelî büyüklükleri belirlemektedir. Bütçe uygulamasının esnekliğini ise, bütçe içindeki aktarma olanaklarına, bütçe içi fonların varlığına ve harcanmayan ödeneklerin sonraki yıllara taşınabilmesi olanağına bağlıdır.

SONUÇ

Bu çalışmadan bazı sonuçlar çıkarmak mümkündür. Birincisi, uygun kurumsal düzenlemelerin mali disiplin doğrultusunda bir sonuca ulaşılmasına neden olmaktadır. Bu durum bütçe prosedürü ile ilgili kurumsal düzenlemelerin mali sonuçlardaki önemini ortaya koymaktadır. İkincisi, mali sonuçların yukarıda sözü edilen üç aşamadaki düzenlemelerin bileşimine bağlı olduğudur. Bunun anlamı ise, farklı düzenlemelerin olduğu ülkelerde mali sonuçlarında farklı olmasıdır.

Kurumsal mali yapıların, özellikle bu çalışmada ele alınan bütçe prosedürlerinin, ülke mali politikalarının etkileri konusunda iyi bir açıklayıcı değişken olabilecekleri sonucu çıkmaktadır. Mali disiplini

¹⁷ Açık ödenek gerektiğinde kullanılabilir, miktarı ile ilgili bir kısıtlama bulunmayan ödeneklerdir. Sürekli ve belirsiz (Permanent and indefinite) veya açık çek (open check) ödenek olarak da adlandırılmaktadırlar.

sağlayacak biçimde düzenlenmiş bir bütçe prosedürü, istenen mali sonuçların doğmasına büyük ölçüde yardımcı olacaktır.

Diğer yandan mali disiplini sağlamaya yönelik bütçe prosedürü, belirli bir ölçüde, yukarıda sözü edilen hiyerarşik prosedürleri gerektirmesi nedeniyle, bütçe prosedürünün daha az demokratik olması sonucunu doğurmaktadır. Elbette bu durum, Magna Carta'dan beri çeşitli mücadeleler sonucu elde edilmiş bütçe hakkından da belirli ölçüde vazgeçmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla vazgeçilen bütçe hakkı ile elde edilen mali disiplin arasında bir tercih yapmak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

YARALANILAN KAYNAKLAR

Aaron, Henry J., Harvey Galper, Joseph A. Peachman, George L. Perry, Alice M. Rivlin, Charles L. Schultze, *Economic Choices 1987*, The Brookings Institution, Washington D.C., 1986, s12-13

Alesina, Alberto, Roberto Perotti, *Budget Deficits and Budget Institutions*, NBER Working Paper 5556, May 1996

Alt, James, K. Alec Chrystal, *Electoral Cycles, Budget Controls, and Public Expenditure*, *Journal of Public Policy*, 1981, ss.37-59

Boadway, Robin W., David E. Wildasin, *Public Sector Economics*, Second Edition, Little, Brown and Company, Boston, Toronto, 1984

Ed, Campos, Sanjay Pradhan, *Budgetary Institutions and Expenditure Outcomes*, Policy research Working Paper 1646, The World Bank Policy research Department, Public Economics Division, September 1996

Ehrhart, Karl-Martin, Roy Gardner, Jürgen von Hagen, Claudia Keser, *Budget Process: Theory and Experimental Evidence*, CIRANO Scientific Series, Montreal, October 1999

Ferejhon and Krehbiel, *The Budget Process and the Size of the Budget*, *American Journal of Political Science*, Vol.31, 1987, ss.315-

Groves, Theodore, Two Essays on Voting Procedures and the Budget; Essay 1: A Theorem of Voting Rules and Budget Deficits, Deficit, Essay 2: Solving the Budget Deficit Problem: A Voting Scheme Proposal, University of California, San Diego, Department of Economics, Discussion Paper 92-42R, August 1993

Huber, John D., Restrictive Legislative Procedures in France and the United States, *American Political Science Review*, Vol. 86, No. 3, Sep 1992, ss. 675-687

Shepsle, Kenneth A., Institutional Arrangements and Equilibrium in Multi Dimensional Voting Models, *American Journal of Political Science*, Vol. 23, 1979, ss 26-59

von Hagen, Jürgen. S. Budgeting Procedures and Fiscal Performance in the European Communities, *Economic Papers*, Number 96, October 1992

von Hagen, Jürgen, Ian J. Harden, Budget Process and Commitment to Fiscal Discipline, *European Economic Review*, Vol. 39, 1995, s. 771-779

Wildavsky, Aaron, *Politics of Budget Process*, Second Edition, Little, Brown and Company, Boston, Toronto, 1974,